

Nyhetsbrev maj 2019

Välkommen till ett nyhetsbrev som innehåller korta nyheter, råd och tips om social hållbarhet, jämställdhet, mångfald och inkludering.

- Du hittar de gamla breven på <http://euroquality.se/nyhetsbrev-2/>
- Om du vill att fler ska få nyhetsbrevet, har bytt adress eller vill avbeställa, hör av dig till info@euroquality.se
- Dina Uppgifter kommer bara att användas för utskick av nyhetsbrevet.

”Vi lever alla under samma himmel, men vi har inte samma horisont”

(ur Reflexioner)

Sexuella trakasserier påfallande vanliga

Sexuella trakasserier, övergrepp och sexuellt våld utgör allvarliga hot mot människors trygghet och hälsa. Forskning har visat hur vanligt sexuellt våld är och hur många olika hälsokonsekvenser som det kan föra med sig. Sexuellt våld inverkar negativt på människors fysiska, sexuella, reproduktiva och psykiska hälsa.

Undersökningen visar att många typer av sexuella trakasserier och sexuella övergrepp är vanligt förekommande i befolkningen. Kvinnor drabbas i betydligt högre utsträckning än män, och homosexuella, bisexuella och transpersoner mer än befolkningen generellt. Yngre personer är mer utsatta än äldre.

Sexuella trakasserier har upplevts av knappt hälften av kvinnor i Sverige (42 procent) och av en tiondel av män (9 procent). Andelen bland kvinnor 16–29 år är mer än hälften (57 procent). Mer än var tredje kvinna (39 procent) och knappt var tionde man har varit med om någon form av annat sexuellt övergrepp. I likhet med sexuella trakasserier är det över hälften av kvinnor 16–29 år (55 procent) som har varit med om annat sexuellt övergrepp.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2019/maj/sexuella-trakasserier-och-overgrepp-utbredd-i-befolkningen/>

Stress tar fler liv än olyckor

Varje år dör 40–60 personer i arbetsolyckor med dödlig utgång i Sverige. Antalet arbetsolyckor har minskat med 25 procent under de senaste tio åren. Men arbetsrelaterade sjukdomar står däremot årligen för tusentals personers förtidiga död.

På uppdrag av Arbetsmiljöverket har forskare beräknat hur många liv som förkortas av vissa riskfaktorer i arbetsmiljön varje år. Forskarnas beräkningar visar att exponering för riskfaktorer som stress, skiftarbete, motoravgaser, buller och ihållande fysiskt tungt arbete varje år skördar mer än 500 människors liv vardera. Andra faktorer – som damm, asbest, kvarts och passiv rökning – leder också var för sig till mellan 100 och 500 arbetsrelaterade dödsfall per år i Sverige. Antalet dödsfall på grund av dessa riskfaktorer beräknas minska medan den arbetsrelaterade dödligheten på grund av stress beräknas öka i framtiden.

Dagens arbetsrelaterade dödlighet, det vill säga de dödsfall som inträffar 2019, beror på faktorer i dagens arbetsmiljö, men också på tidigare förhållanden. Medianåldern för kvinnor och män som avlider i dag är cirka 85 respektive 80 år, så många av dem började arbeta i slutet av 1940-talet och arbetade fram till 1990-talet. I den här rapporten har vi analyserat hur dagens arbetsmiljö påverkar den framtida arbetsrelaterade dödligheten, för att se vilka förebyggande insatser som är möjliga. Det finns dock problem med en sådan analys, till exempel stora kunskapsluckor om vad som händer med riskerna när en exponering upphör. Är exempelvis risken för ischemisk hjärtsjukdom på grund av arbetsrelaterad stress lika stor när man är 90 år som när man är 65 år? Med höjd pensionsålder kommer sjukdomar att bli vanligare bland arbetskraften eftersom sjukdom är vanligare ju äldre man är. Det gör att känsligheten hos de som arbetar kan öka, vilket kan leda till en ökad arbetsrelaterad dödlighet.

Vissa exponeringar har minskat och några är oförändrade. Exponeringen för asbest i arbetslivet i dag är mycket lägre än under till exempel 1960-talet, och vi uppskattar att den kommer att leda till färre än 1 arbetsrelaterat dödsfall per år (vilket kan jämföras med dagens över 260 dödsfall per år på grund av gårdagens arbetsmiljö). Även arbetsrelaterade dödsfall på grund av exponering för kvarts och svetsrök beräknas minska men inte lika påtagligt som för asbest (från cirka 125 till drygt 40 dödsfall per år för kvarts, och från drygt 70 till drygt 35 dödsfall per år för svetsrök). Dödsfallen på grund av buller och joniserande strålning i arbetslivet beräknas också minska, men kunskapen är otillräcklig för att uppskatta med hur mycket. Troligen kommer också antalet dödsfall på grund av oorganiskt damm och passiv tobaksrök minska, med dagens arbetsmiljö.

Vi bedömer vidare att antalet dödsfall på grund av nattarbete och arbete på oregelbunden dagtid blir oförändrat liksom antalet fall på grund av motoravgaser och organiskt damm. Antalet dödsolyckor, som huvudsakligen beror på dagens arbetsmiljö, beräknas vara detsamma som i dag. Antalet dödsfall på grund av arbetsrelaterad stress kommer att öka.

Vår analys indikerar att den arbetsrelaterade stressen har ökat, och därmed kommer antalet arbetsrelaterade dödsfall på grund av stress öka. Detta gäller både kvinnor och män. Större minskning bland män.

Den förutspådda minskningen av antalet arbetsrelaterade dödsfall är större för män än för kvinnor, eftersom män oftare varit utsatta för asbest, kvarts, svetsrök och hörselskadande buller. Förebyggande åtgärder behövs inte bara för dem med hög exponering.

Lämpliga preventiva åtgärder för att minska antalet framtida arbetsrelaterade dödsfall beror bland annat på om man vet hur man ska påverka de skadliga exponeringarna, och hur väl åtgärderna accepteras. För att påtagligt minska

antalet arbetsrelaterade dödsfall räcker det inte med åtgärder för de personer som är allra värst utsatta för riskfaktorerna eftersom de är förhållandevis få. Man måste också påverka miljön för de många personer som har betydligt lägre exponering. Kunskapssammanställning 2019:4 Arbetsrelaterad dödlighet – delrapport 2

Flyktingvåg förklarar inte ökning av sexbrott

Brottsförebyggande rådet (Brå) fick 2018 i uppdrag av regeringen att undersöka utvecklingen av de polisanmälda sexualbrotten och den självrapporterade utsattheten för sexualbrott åren 2005–2017. Bakgrunden till uppdraget är en ökning i antalet polisanmälda sexualbrott, liksom i andelen i befolkningen som enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) uppgett sig ha utsatts för sexualbrott.

För att belysa möjliga orsaker till ökningarna har Brå gjort fördjupade studier av de polisanmälda sexualbrotten och av NTU-data, samt via intervjuer samlat in berättelser från personer som enligt NTU uppgett utsatthet för sexualbrott 2016.

Sexualbrott omfattas av ett stort mörkertal och det är en svår uppgift att bedöma i vilken mån förändringar i indikatorerna speglar en faktisk ökning av sexualbrottsligheten. Under den studerade perioden har stor uppmärksamhet riktats mot sexualbrott.

Sexualbrottslagstiftningen har omarbetats i flera omgångar och ett flertal upprop mot sexualbrott har fått stort utrymme i den offentliga debatten. En möjlig följd av detta är en förändring i vilka händelser som uppfattas som sexualbrott, och därmed om händelserna anmäls och rapporteras som sexualbrott. Ökningarna kan därmed bero på en faktisk ökning, en ökad anmälnings- och rapporteringsbenägenhet eller en kombination av dessa faktorer. I rapporten beaktas därför även utvecklingen av sexualbrottsligheten i andra relevanta källor, samt omvärldsfaktorer som kan förväntas medföra en faktisk ökning av sexualbrottsligheten eller påverka vilka händelser.

Antalet polisanmälda sexualbrott har ökat kontinuerligt under de senaste decennierna. Under de senaste åren har även den självrapporterade utsattheten för sexualbrott ökat, enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU). Brottsförebyggande rådet (Brå) har därför fått i uppdrag av regeringen att belysa orsakerna till ökningarna sedan 2005. I uppdraget ingår också att utifrån data om självrapporterad utsatthet och anmälda brott analysera om ökningarna gäller särskilda typer av sexualbrott, tillvägagångssätt, situationer eller utsatta personer, och i den mån det är möjligt gruppen gärningspersoner.

Brå ska även i möjligaste mån uppskatta sexualbrottslighetens faktiska utveckling, och hur den självrapporterade utsattheten förhåller sig till de polisanmälda brotten och den faktiska brottsligheten. Den polisanmälda sexualbrottsligheten består nästan uteslutande av brott mot kvinnor. Enligt statistiken över anmälda brott har andelen manliga målsägare vid våldtäktsbrott ökat svagt under senare år, men 2017 var den brottsutsatta personen en kvinna vid 95 procent av de anmälda våldtäkterna och över 90 procent av de anmälda sexuella ofredandena. För båda brottstyperna är gärningspersonen i de allra flesta fall en man.

Polisanmälda våldtäkter mot personer över 15 år ökade mellan 2005 och 2008. Denna ökning följdes av en längre period då de anmälda våldtäkterna låg på en relativt stabil nivå, innan det skedde en ny ökning 2016 och 2017. Från 2005 till 2009 ökade andelen anmälningar som avsåg våldtäkter som skett mer än 6 månader före anmälningstillfället. Under 2010–2017 utgjorde denna andel cirka en fjärdedel av de anmälda våldtäkterna.

Brå har gjort en fördjupad analys av ett urval av våldtäktsanmälningar 2005, 2011 och 2017. Den visar att både allvarliga våldtäkter där det förekommit fysiskt våld och övriga våldtäkter ökade mellan 2005 och 2011. Från och med 2011 skedde ingen ytterligare ökning av våldtäkter med inslag av fysiskt våld eller där målsägaren fått fysiska skador av övergreppet. Ökningen mellan 2011 och 2017 handlade om våldtäkter utan våldsinslag, som begåtts av personer som målsägaren kände sedan tidigare, främst vänner och bekanta. Från 2011 till 2017 ökade inte heller våldtäkterna som begåtts av tidigare okända gärningspersoner, eller överfallsvåldtäkterna.

Analyserna visar också att de flesta anmälda våldtäkter avser brott mot kvinnor inomhus, framför allt våldtäkter i privatbostäder. Det är också sådana brott som ökat mest i anmälningsstatistiken för de studerade åren.

Läs mer i rapporten

<https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2019-05-28-indikatorer-pa-sexualbrotts--utvecklingen-2005-2017.html>

Lönekartläggningens effekt ifrågasätts

Lönekartläggning har begränsade möjligheter att minska oskäligena löneskillnader i mindre företag, enligt Riksrevisionen.

Myndigheten anser därför att lagkravet på att göra kartläggningar bör ses över.

Alla arbetsgivare ska enligt lag göra lönekartläggningar. Syftet är att upptäcka och åtgärda osakliga löneskillnader mellan könen. Kravet, som finns i Diskrimineringslagen, har funnits i 25 år.

I en ny rapport från Riksrevisionen ifrågasätts effekten av just lönekartläggningar för att komma åt löneskillnaderna. Myndigheten kallar det ett trubbigt verktyg. Företag av en viss storlek har också krav på sig att dokumentera sina lönekartläggningar. I granskningen har myndigheten fokuserat på arbetsgivare med mellan 20–30 anställda och i dessa företag har myndigheten funnit att kravet på dokumenterade lönekartläggningar inte haft någon effekt på löneskillnader mellan könen.

Vi kan inte dra slutsatsen att det inte har någon effekt alls men vi anser att det har en begränsad verkan. När det gäller mindre arbetsgivare finns stora utmaningar för att leva upp till kraven, säger Christer Gerdes, projektledare för granskningen.

Enligt rapporten handlar det om att löneskillnaderna hos arbetsgivare där det arbetar både män och kvinnor är relativt små. Och att det på arbetsplatser med få anställda med olika typer av arbetsuppgifter kan vara svårt att definiera vad som är likvärdiga arbetsuppgifter som ska jämföras och därmed vad som är osakliga löneskillnader. I större företag kan det vara lättare att dela in anställda i grupper och upptäcka skillnader, enligt rapportförfattarna.

Enligt Riksrevisionens undersökning är lönegapet mellan män och kvinnor, på arbetsplatser där det arbetar både män och kvinnor, sex procent (2016). Enligt Medlingsinstitutets siffra för samma år var lönegapet, sett till hela arbetsmarknaden, 12 procent. Riksrevisionen bestrider inte siffran men vill poängtera att det uppmätta gapet inte tar hänsyn till att det i vissa företag enbart arbetar män respektive kvinnor.

– Om lönegapet inte är mer än fem, sex procent är potentialen av en sådan här lag mer begränsad. Givet att löneskillnaderna minskar blir det svårare för företagen att hitta de osakliga löneskillnaderna, säger Christer Gerdes.

Att effektiviteten i lönekartläggningarna ifrågasätts handlar också om att kartläggningarna ofta är tidskrävande och innebär kostnader.

– Vi landar i en rekommendation till regeringen att man ska se över lagstiftningen, och anpassar den, när det gäller storleken på företagen, säger Yvonne Thorsén, projektmedarbetare på Riksrevisionen.

Myndigheten anser också att Medlingsinstitutet bör få i uppgift att följa utvecklingen av löneskillnader mellan män och kvinnor som arbetar hos samma arbetsgivare.

<https://www.svd.se/effekt-av-lonekartlaggning-ifragasatts>

Nytt preventiv medel för män prövas

Varje morgon smörjer Erik, 26, axlarna med en kräm – för att inte få fler barn. Han och hans fru ingår i en unik studie där ett hormonellt preventivmedel för män just nu testas i flera länder. För mig handlar det framför allt om jämställdhet, säger Erik. Just nu pågår en utvärdering av ett manligt preventivmedel i flera länder, däribland Sverige, som på sikt kan komma att ersätta de p-piller många kvinnor äter i dag. Idag finns bara kondom för män, men det är inte det mest effektiva, säger Kristina Gemzell Danielsson, professor i obstetrik och gynekologi vid Karolinska institutet och ansvarig för den svenska delen av studien. Intresset har varit stort. Många par har hört av sig och vill vara med, men studien ställer vissa krav.

– Båda måste vara friska och av praktiska skäl bo i Stockholmsområdet. Mannen ska vara mellan 18 och 50 år, medan kvinnan får vara högst 35 år gammal, eftersom fertiliteten avtar så pass mycket efter det, och de ska inte vilja bli gravida under ett år, säger Kristina Gemzell Danielsson.

Utöver detta måste de även ha ett aktivt sexliv, helst varje månad runt kvinnans fertila period, ett sexliv deltagarna också för dagböcker över.

En av dem som deltar är den 26-årige studenten Erik, som inte vill uppge sitt efternamn.

– Både min fru och jag är insatta i genusfrågan och tycker det är tråkigt att det inte finns något alternativ för män, men så såg vi en annons på Facebook som vi svarade på och därefter tog det bara en vecka innan de kontaktade oss, säger han.

Sedan en dryg vecka smörjer han varje morgon båda axlarna med en kräm som innehåller hormonet nesteron, som hämmar spermieproduktionen. Eftersom en möjlig biverkan av detta hormon är impotens, innehåller krämen även testosteron.

– Det är hur smidigt som helst. Superenkelt. Man smörjer bara axlarna med en klick på varje axel och sedan är det klart, säger han. Förutom i Sverige pågår studien även i USA, Kanada, Chile, Storbritannien, Italien samt Kenya. Totalt ska 350 par ingå och tidigast om sju år kan det finnas på marknaden, gissar Kristina Gemzell Danielsson.
<https://www.nyteknik.se/innovation/kram-for-man-ska-ersatta-p-piller-6959173>

Bara 22% av flickorna och 44% av pojkarna i Sverige rör sig tillräckligt enligt ny rapport från WHO.

De allra flesta barn och unga i 11-, 13- och 15-årsåldern gillar sina liv och skattar sin hälsa som god. Den senaste mätningen visar också att färre har levnadsvanor som är skadliga för hälsan: användningen av alkohol och tobak fortsätter att minska och är nu nere på historiskt låga nivåer, och färre än tidigare dricker läsk och äter godis dagligen.

Men samtidigt sitter många barn och ungdomar för mycket under sin vakna tid. Bland de 15-åriga tjejerna är det ungefär var tionde (9 procent) som rör sig tillräckligt. De mest aktiva finns bland de 11-åriga pojkarna där nästan var fjärde (23 procent) rör sig minst en timma om dagen.

Regelbunden fysisk aktivitet har en mängd positiva hälsoeffekter, både fysiska och psykiska. Effekterna har visats i en rad vetenskapliga studier och kan ses på bland annat kondition, balans, styrka, BMI, sömnkvalitet och koncentrationsförmåga. Därför rekommenderar bland annat WHO minst 60 minuters måttligt ansträngande fysisk aktivitet om dagen.

Att uppmuntra och göra det möjligt för barn och ungdomar att röra på sig mer, och inte minst bli intresserade av att röra på sig, är en viktig uppgift för hela samhället och vuxenvärlden, säger Maria Corell, utredare på Folkhälsomyndigheten.

Omkring fyra av tio pojkar och tre av tio flickor uppger att de tränar utanför skoltid minst fyra gånger i veckan.

Under våren kommer resultat från en fördjupad undersökning där nivån på skolbarns rörelse i vardagen har mätts objektivt. Skolbarns hälsovanor är en undersökning där eleverna själva svarar på frågor.

Nu publiceras den senaste stora enkätundersökningen i sin helhet. Folkhälsomyndigheten har tidigare lyft de resultat som pekar på en oroande utveckling av psykosomatiska besvär bland 11-åringarna. Andra resultat i korthet är bland annat:

- trivseln i skolan har minskat sedan den förra undersökningen, och stressen ökat
- allt fler elever blir mobbade
- flickor är mindre nöjda med sin hälsa och sin kropp än pojkar.

– Skolbarns hälsovanor är viktig undersökning där vi får möjlighet att följa utvecklingen över tid när det gäller levnadsvanor och förhållanden som påverkar barns och ungdomars hälsa. På så vis får vi underlag för att se var insatser behöver göras för att främja utvecklingen av en god hälsa på lika villkor, säger Maria Corell.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2019/januari/de-flesta-skolelever-ror-sig-for-lite/>

Fler utrikes kvinnor måste få jobb

Regeringen uppmanar Arbetsförmedlingen att göra mer för att få utrikes födda kvinnor i arbete. Nu omfördelas 300 miljoner kronor av anslagen.

– Det här är fortfarande en grupp som släpar efter när det gäller arbetslöshet och sysselsättning, säger arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S).

Ett nytt uppdrag blir att utöka satsningarna på att få fler utrikes födda kvinnor i jobb. 300 miljoner kronor av Arbetsförmedlingens medel omfördelas så att satsningar på den här gruppen prioriteras. Pengarna är inte öronmärkta men vi skriver i regleringsbrevet att de i huvudsak ska användas till utrikes födda kvinnor. Vi ser att även om det blir bättre så är det fortfarande en grupp som släpar efter när det gäller arbetslöshet och sysselsättning, säger Ylva Johansson.

Bakgrunden är att sysselsättningen bland utrikes födda kvinnor fortfarande är låg i jämförelse med andra grupper. Den genomsnittliga sysselsättningsgraden för hela svenska befolkningen är drygt 80 procent medan utrikes födda kvinnor ligger på 63 procent. Under första kvartalet 2019 var 28 procent av de som var inskrivna som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen utrikes födda kvinnor.

Lite statistik:

- Kvinnor rycker fram i statliga bolagen. Fler kvinnor än män sitter på ordförandeposten, 54%. Av styrelseledamöterna är 47% kvinnor och 53% män.
- Nya bolag på börsen har mindre jämställda styrelser än de som redan är där. Nya bolag har 26% kvinnor och 74% män. I de gamla bolagen har kvinnor 38% och männen 62%. Koden för bolagsstyrning som bolagen ska följa lyder:

” Styrelsen ska ha en med hänsyn till bolagets verksamhet, utvecklingskede och förhållanden i övrigt ändamålsändlig sammansättning, präglad av mångsidighet och bredd avseende de bolagsstämموالدا ledamöternas kompetens, erfarenhet och bakgrund. En jämn könsfördelning ska eftersträvas”.

- Stress på jobbet press för många. Var femte svensk känner sig dagligen stressad på jobbet och 56% känner sig stressade någon dag i veckan. 15% av kvinnorna har varit sjukskrivna någon gång under de senaste tre åren, att jämföra med 7% av männen. Högst andel som svarat att de varit sjukskrivna finns i mellersta Norrland, 21% lägst andel återfinns i Göteborg och Malmö, 7%.

Tips:

- **Ny rapport om utrikesföddas tankar om att leva i Sverige, Institutet för Framtidsstudier, Bi.Puranen@iffs.se**
- **Ny bok: Paus, Patrik Hadenius, natur och kultur. Pauserna viktigare än vi tror.**
- **Läs min krönika i tidningen Arbetarskydd på samma tema, vad händer när vi inte kan fika ihop? Aktivitetsbaserat kontor, det stora hotet mot fikapausen?**

<https://www.arbetarskydd.se/debatt/aktivitetsbaserat-kontor-det-stora-hotet-mot-fikapausen-6950165>

Att skapa hållbara företag och organisationer är mer aktuellt än någonsin. Agenda 2030, hållbarhetskriterier, ÅRL och diskrimineringslagen: allt pekar i samma riktning.

Läs, Beställ på <https://euroquality.se/bocker-spel-mm>

*Och slutligen har vi den 24 maj firat demokratis
100-årsdag och att kvinnor fick rösträtt år 1919!*

Hälsningar från Ann-Katrine Roth

I utskick av nyhetsbrevet samarbetar vi med
Barbro Landell på Effektivia Management & Administration AB
070 219 2343 www.effektivia.se